

## 0. QÜESTIONS GENERALS

### 0.1 EL VOLUNTARIAT

#### **0.1.1 QUÈ ÉS EL VOLUNTARIAT**

El voluntariat és el conjunt de persones que dediquen una part del seu temps lliure a realitzar una acció al servei dels altres o de la comunitat en general, sense esperar res a canvi. Els voluntaris efectuen un servei de tipus cívic o social com a compromís d'actuació a favor de la societat i de la persona.

El voluntari, doncs, és una persona sensibilitzada per la realitat que l'envolta que decideix intentar millorar-la, i això fer-ho gratuïtament, amb l'única satisfacció de saber que s'està fent un servei a unes persones que ho necessiten o a la societat en general. El voluntari és, doncs, una persona d'esperit jove que troba sentit a la seva acció en fer renéixer la solidaritat a través d'un servei gratuït, participatiu, associatiu, compromès.

A Catalunya hi ha moltes persones que fan accions de voluntariat però aquest servei pot ser molt divers. Hi ha, a tall d'exemple, qui opta per una acció de tipus social i disposa el seu temps per ajudar persones grans que viuen soles o persones que pateixen alguna mancança, alguns col·laboren a regenerar el medi ambient, altres promouen formes de participació sociocultural... Són accions molt diverses i segur que qualsevol persona pot trobar la que s'adeqüi més a les seves possibilitats o a la seva pròpia opció.

Aquestes accions es desenvolupen dins el marc de les entitats de voluntariat, o sigui, en aquelles organitzacions socials que tenen per objectiu la millora de la qualitat de vida, que són integrades majoritàriament per voluntaris, que no tenen afany de lucre i que tenen una estructura democràtica de funcionament.

El voluntariat és una realitat creixent. A Catalunya, com arreu d'Europa i sobretot del món occidental, va progressivament prenent força i consolidant la seva presència. D'una banda, el voluntariat es va adequant constantment als seus contextos per tal de donar resposta a les noves demandes i mancances socials i, d'altra banda, les institucions i la societat en general han anat fent més pal·lès el reconeixement de la tasca insubstituïble dels voluntaris i de les entitats de voluntariat. De fet, el voluntariat és un fenomen molt arrelat a Catalunya i que ha anat molt lligat a la seva història recent.

A tots els països desenvolupats el voluntariat és un fenomen social important i valorat. El nostre país compta amb una densa tradició d'organitzacions de voluntariat i moltes persones que han pres una opció solidària i dediquen una part del seu temps lliure a ajudar els altres i a realitzar accions de dinamització sociocultural. Aquestes associacions i entitats han estat capaces de donar, a cada moment, una resposta cívica i solidària a les necessitats i inquietuds de

la societat, alhora que han significat un element essencial en la configuració de Catalunya com un país amb identitat pròpia.

Les entitats de voluntaris faciliten i canalitzen la participació ciutadana, i garanteixen una societat forta, plural i amb capacitat per donar resposta a les seves pròpies necessitats.

L'acció voluntària és l'expressió d'un compromís lliure i altruista amb la societat, i això diu molt en favor de la qualitat humana d'un país, perquè la qualitat d'un país també es mesura, i sobretot, pels valors de la seva gent. El voluntariat és la síntesi de valors universals com la solidaritat i la cooperació, transformats en el compromís amb una realitat concreta.

## 0.1.2 ÀMBITS D'ACTUACIÓ

Voluntariat és una paraula que fa referència a una realitat molt àmplia i diversa. Des del voluntariat social, que realitza un servei a persones i col·lectius, fins al voluntariat de tipus cívic, que actua en un sentit més ampli al servei de la societat, sigui per la vida sociocultural, per la cultura, per la natura, etc.

D'altra banda, el voluntariat actua damunt una realitat canviant ja que contínuament apareixen noves necessitats a què el voluntari pot fer front. En general, però, podem classificar-lo en cinc grans àmbits:

- **Voluntariat social:** els destinataris són les persones o col·lectius amb algun dèficit o característica problemàtica que dificulta la seva plena integració i el seu benestar social (disminuïts, malalts, pobres, transeünts, immigrants, persones amb risc social,...). Es fa un ajut de tipus assistencial, preventiu i de suport, amb intervencions personalitzades.
- **Voluntariat comunitari:** conjunt molt divers d'intervencions cíviqes que es basen en la promoció de la participació i de la vida associativa. Realitzen una dinamització del seu entorn sociocultural i faciliten canals d'integració de les persones a la vida social. Hi trobem associacions de veïns, centres comunitaris, educació en el lleure, associacions esportives, etc.
- **Voluntariat cultural:** l'objecte de l'acció és la cultura del país i es treballa en tasques com la dinamització de la cultura popular i tradicional, la producció artística, la defensa del patrimoni cultural, etc.
- **Voluntariat ambiental:** l'objecte de l'acció és la natura i el medi en general. Es treballa amb grups naturalistes i de defensa del patrimoni natural, grups d'educació ambiental, de creació de consciència, etc.
- **Voluntariat de cooperació internacional:** actuacions a favor d'altres països, especialment del tercer món, en una línia de cooperació internacional mitjançant l'educació per al desenvolupament, intercanvis, projectes al tercer món, camps de treball, accions d'emergència, etc.

Aquests són els cinc àmbits de voluntariat, però dins de cadascun és possible fer molts tipus d'accions diferents i fer un servei a diferents nivells d'intervenció. Per exemple, es pot orientar l'acció de cara a l'acompanyament personal de persones necessitades, o a la coordinació de la tasca d'aquest voluntaris, o al suport en la gestió de l'associació, o a l'organització d'activitats o campanyes concretes...

És, doncs, un ampli ventall de possibilitats que van des d'escoltar i acompanyar fins a, per exemple, promoure actuacions de tipus cultural o de protecció de l'entorn natural. Hi ha una tasca per a cada persona.

## **Àmbit Social**

Els destinataris són persones o col·lectius que presenten temporal o permanentment necessitats, dèficits o alguna característica problemàtica que dificulta la seva plena integració i el seu benestar social. Per tant, fa referència a intervencions de tipus assistencials, preventiu, terapèutics, i de suport. És l'àmbit on es fa més palpable la solidaritat i on aquesta demana un perfil de voluntari més exigent: amb capacitat d'entrega, de compromís, de donar-se i, sobretot, de saber escoltar, atendre, i superar les pròpies angoixes i les derivades d'un servei prop de persones i col·lectius amb situacions sovint punyents i degradants. Dins de l'àmbit del voluntariat social, cal remarcar que poden constituir-se, a més de les tradicionals entitats que destinen ajuda cap als altres, els anomenats "Grups d'Ajuda Mútua". Els Grups d'Ajuda Mútua estan formats per persones afectades per una mancança o malaltia comuna a totes, amb l'objectiu de trobar-se entre elles per compartir les seves vivències i experiències, compartint solidàriament problemes i solucions, i funcionen generalment al marge dels professionals. Aquests Grups d'Ajuda Mútua, segons els casos, poden admetre voluntaris externs a l'entitat per a participar en les seves tasques. Les entitats incloses en aquest àmbit treballen amb col·lectius com:

**Toxicòmans:** accions preventives, suport al tractament, informació, orientació i suport al toxicòman i a la família, terapia ocupacional als pacients ingressats a la unitat de deshabitació, creació de recursos per a la reinserció social i laboral (centres de dia, activitats formatives i de lleure, tallers, cooperatives...)

**Persones amb conflicte:** On es contempen els detinguts, els interns en Centres Penitenciaris i els desinternats. Accions de informació i suport a l'afectat i a la família, intervencions socioeducatives (tallers, reforç escolar, activitats lúdiques i esportives, formació ocupacional,...), acollida un cop és desinternat,....

**Gent gran:** En aquells casos de persones grans que viuen soles, sense família, mancades de la seva autonomia o interns en residències, i amb pocs recursos econòmics. Accions d'acompanyament, servei d'escriptura i lectura, cuinar, vetllar per la seva salut, vigilància nocturna, administració de medicaments, neteja personal, desplaçaments per tràmits i gestions al carrer o visites mèdiques, buscar receptes, acompanyament en activitats lúdiques i recreatives, acompanyament a la mort....

**Malalts temporals, de llarga durada o terminals:** Intervencions en el propi domicili o en l'àmbit hospitalari. Accions d'acompanyament, informació,

assessorament i suport a l'afectat i a la família, trasllats per atenció mèdica, suplència dels familiars, animació hospitalària (ludoteca, biblioteca, esport...), servei d'escriptura de cartes i lectures a pacients que ho necessitin, donar el menjar, col·laboració en els tallers de laborteràpia de psiquiatria, acompanyament a la mort.

**Immigrants i refugiats:** Accions encaminades a atendre en diverses disciplines (jurídica, assistència social, integració cultural i social). Algunes de les accions són: acollida temporal en habitatge, alfabetització, adaptació a les costums i hàbits del nostre entorn, sensibilització...

**Minories ètniques:** Accions de prevenció, culturals i educatives, acondicionament d'habitatges, i actuacions que ajudin a afavorir la integració d'aquests grups per part de la resta de la comunitat.

**Pobresa i marginació:** Accions assistencials, de promoció i preventives per famílies indigents, destructureades i infants amb alt risc social. Atenció a nivell de carrer (transeüntisme), assessorament jurídic, alfabetització, intervencions socioeducatives (tallers, centres oberts...), lliurament de lots d'aliments i roba, accions encaminades a crear hàbits de treball i a capacitar per a accedir a un treball normalitzat.

**Discapacitats físics, sensorials i psíquics:** Accions d'informació i assessorament; activitats culturals, lúdiques, esportives i educatives; acompanyament i transport, activitats de formació ocupacional, i totes aquelles necessàries per a facilitar la integració social d'aquest col·lectiu.

**Dones:** Assessorament jurídic, psicològic i assistencial, servei d'allotjament per motius de trencament familiar, mares soles amb infants, persones agredides sexualment, promoció cultural i professional, cursos de formació.

Finalment, tot i que correspon a accions força diferents a les mostrades fins ara, també s'engloben dins l'àmbit social els diferents aspectes relacionats amb **protecció civil**, ja que també se centren en l'atenció a persones que es troben amb alguna dificultat: salvament marítim, control de platges i salvament, rescat de muntanya, atenció en carretera, primers auxílis.

## **Àmbit Comunitari**

L'àmbit comunitari d'actuació voluntària recull un conjunt molt divers d'intervencions cíviqes que es basen en la promoció de la participació i de la vida associativa. Realitzen una dinamització del seu entorn sociocultural i faciliten canals d'integració de les persones a la vida social. Hi trobem associacions de veïns, centres comunitaris, educació en el lleure, associacions esportives, etc. En la majoria de casos, són models d'intervenció que reforcen les estructures de pertinença als pobles i barris del país i ajuden a crear-hi un teixit humà que dona una dimensió més humana i propera de les relacions de veïnatge i ciutadania.

### **Centres Comunitaris**

Centres que promouen la participació i la vida associativa en el si de les quals conviuen diferents seccions, cosa que permet la presència de trames d'edat diverses (infants, joves, adults, gent gran), així com diferents pràctiques i intervencions (educatives, culturals, recreatives, esportives, etc.).

La presència d'aquestes institucions és molt típica a tot el país i la vida sociocultural de molts pobles gira al seu voltant. Cal dir que també al voltant de certes parròquies solen desenvolupar-se models semblants. A part de centre comunitari, tradicionalment han rebut noms diversos com foment, ateneu (encara que originàriament serien purament culturals), i també centres recreatius o casinos (encara que aquests termes ens remetent a un model associatiu centrat de manera exclusiva en la part lúdica i de mer ús o consum de serveis).

### **Entitats d'Educació en el Lleure**

Ens referim sobretot als Centres d'Esplai i als Agrupaments Escoltes, en els quals es desenvolupa un procés educatiu amb infants i joves a partir de l'acció voluntària dels monitors. A Catalunya hi ha una gran quantitat de joves que fan tasques de monitoratge, especialment a partir dels 18 anys, encara que sense tenir-los també es pot fer d'ajudant de monitor. Entre les seves activitats més habituals hi ha els jocs, tallers, excursions, a partir de les quals i segons els diferents projectes educatius es realitza una tasca de socialització, d'integració, d'educació ambiental, etc.

Les entitats d'educació en el lleure es compten per centenars, moltes de les quals estan agrupades en diverses federacions. N'hi ha de vinculades a associacions de veïns, a centres comunitaris, altres giren al voltant de parròquies i són confessionals, i altres són independents. En tots els casos, però, es caracteritzen per la seva actuació altruista al servei dels infants. La metodologia que fan servir en l'escoltisme o en l'esplai és diferent, però en tots dos casos solen fer activitats de cap de setmana (activitats al centre, sortides, excursions) i activitats extraordinàries d'estiu: colònies, campaments, casals, rutes...

## **Moviment Veïnal**

Les associacions de veïns articulen la comunitat d'un veïnat i, a part de canalitzar les seves demandes, expressar la seva veu i ser l'interlocutor davant les administracions, solen tenir una programació d'activitats al llarg de l'any, entre les quals destaca l'organització de les festes populars i tradicionals. A més, és freqüent que aquestes associacions tinguin diverses seccions, com són les esportives, culturals, centres d'esplai, grups de gent gran, i de vegades incorporen aspectes de voluntariat social o d'intercanvi de serveis.

## **Moviments de sensibilització**

Associacions que centren la seva acció en la defensa de certs drets col·lectius i personals: drets humans, moviments pacifistes, d'afirmació de la identitat nacional, per la igualtat sexual, associacions reivindicatives, etc. Articulen les demandes i canalitzen la participació de la gent a partir de l'organització d'activitats diverses.

## **Clubs esportius**

Entitats que agrupen persones segons les seves afeccions esportives i que, en molts casos, fan una tasca formativa i socialitzadora dels infants i joves i d'integració al barri.

Aquests tipus d'entitats són les més conegudes però n'hi ha moltes altres. Associacions de tipus **sociocultural** que agrupen persones que comparteixen algun fet en comú, com l'edat en els centres de gent gran, moviments juvenils, etc. Trobem també associacions religioses, moviments especialitzats de joventut; associacions de pares, d'estudiants i antics alumnes; associacions cíviqües, filantròpiques; associacions d'acollida, informació, orientació; associacions d'usuaris i consumidors... Les entitats englobades en aquest àmbit comunitari es caracteritzen per tenir socis, els quals solen ser els principals beneficiaris de les actuacions. És per això que es fa necessari aclarir que quan parlem d'acció voluntària ens referim únicament a la que desenvolupen els organitzadors de les actuacions, això és, els membres de les Juntes directives i tots els col·laboradors i membres actius de l'entitat, els quals són els voluntaris, independentment del fet de ser-ne socis o no.

Les **tasques concretes** que s'hi poden fer són moltes, però, en general, podem citar: participar en l'organització de campanyes i activitats diverses (esportives i ludiques, comissions de festes, de sensibilització sobre els drets humans i col·lectius, i moltes altres); participar en l'organització de trobades, congressos, jornades, intercanvis (recepció, acolliment, relacions públiques, preparar materials, traduccions, intèrprets)... Preparar i realitzar circuits i programes de visites per a donar a conèixer la realitat del país, la ciutat. I, en general, promoure actuacions i activitats socioculturals obertes al conjunt de la població i en benefici general de la comunitat

## Àmbit Cultural

L'objecte de l'acció de les entitats d'aquest àmbit és la cultura i s'actua en un sentit ampli tant de difusió com de creació i que pot abastar

- la cultura popular i tradicional
- la investigació i les ciències.
- la dinamització, difusió i defensa del patrimoni cultural.
- la dinamització de la producció cultural o artística.
  
- Associacions de defensa del patrimoni (arxius, col·leccions històriques i arqueològiques, biblioteques, monuments, estudis històrics...). Realització de camps de treball arqueològics, tasques de recuperació del patrimoni cultural (neteja, arqueologia...).
- Associacions de cultura regionalista, cultural de minories ètniques, de relacions exteriors i desenvolupament d'intercanvis.
- Associacions d'entremesos populars, de bestiar, de balls populars, comitès de festes.
- Esbarts dansaires, entitats corals, orfeons, agrupacions sardanistes.
- Associacions de col·leccionistes, posseïdors...
- Associacions d'activitats artístiques, (teatre, dansa, música, cinema, arts plàstiques, arts gràfiques...), d'ensenyament, formació permanent i renovació pedagògica.
- Associacions d'informació i comunicacions en general: premsa, edicions, radio afeccionats.
- Associacions de recerca sobre cultura i vida social.
- Associacions de gestió d'equipaments culturals
- Associacions de recerca i investigació de caràcter general. També en molts col·legis i associacions professionals on s'hi pot fer alguna tasca voluntària de recerca i investigació.

El voluntari pot fer **accions** en les quals estableix una relació de tipus formatiu, de transmissió de continguts i habilitats, fent xerrades, conferències i tertúlies, cursos (idiomes, català per a immigrants, ús de tecnologies, informàtica, coneixement del país...), monitoratge de turisme cultural/sociocultural, de museus, exposicions, centres culturals, realització de determinats tallers, etc.

Altres tasques són de tipus creatiu o de recerca, com ara: creació artística, col·laboracions de tipus tècnic i intel·lectual de cara a l'elaboració d'estudis, documents, publicacions, traduccions; recerca cultural i investigació; redacció de revistes i butlletins...

## Àmbit Ambiental

L'objecte de l'acció és la natura i el medi en general i es fan tasques de sensibilització sobre les problemàtiques que afecten el medi, de descoberta de



l'entorn, de recuperació dels espais naturals, etc. Es treballa amb a partir de diversos tipus d'entitats:

- grups naturalistes i de defensa del patrimoni natural.
- grups de sensibilització i de creació de consciència. Associacions ecologistes
- grups d'educació ambiental.
- grups de reflexió i opinió ambiental.
- associacions per la preservació del medi natural i urbà, defensa contra el soroll, contra la pol·lució...
- associacions de protecció d'animals i de plantes. Associacions d'espais verds
- Voluntaris Forestals
- Agrupacions de Defensa Forestal

Entre les moltes **tasques** concretes que es poden fer destaquen:

- Sensibilitzar la població sobre les problemàtiques que afecten el medi i les actituds correctes que cal tenir envers aquest. Educació ambiental.
- Actuacions de descoberta del medi, especialment de l'entorn més proper. Excursionisme. Monitor d'excursionisme i descoberta de la natura, guia de senders.
- Tasques de defensa, protecció i recuperació ambiental (reforestació de boscos, vivers, repoblació d'animals, seguiment de plagues, neteja, marcar i desbrossar camins...). Camps de treball de recuperació de l'entorn.
- Tasques de promoció i manteniment de la natura urbana i sensibilització.
- Protecció d'animals. Vetllar per l'estat dels animals i del medi en general.
- Campanyes per la recollida selectiva de deixalles. Recollida de piles. Detecció i denúncia de focus contaminants i abandó de residus.
- Vigilància forestal i prevenció i extinció d'incendis (Les funcions del Voluntari Forestal són: Vigilància i protecció dels boscos per a la prevenció d'incendis; fer conèixer a les autoritats pertinents qualsevol possible infracció de les lleis de caça, pesca incendis forestals, etc.; sensibilitzar i informar a la població i visitants de les zones de perill d'incendis; col·laborar en tasques de neteja, prevenció i reforestació; prestar col·laboració en emergències i extinció d'incendis).

## **Àmbit de Cooperació Internacional**

Entitats que porten a terme actuacions a favor d'altres països, especialment del tercer món, en una línia de cooperació internacional mitjançant l'educació per al desenvolupament, intercanvis, projectes al tercer món, camps de treball, accions d'emergència...

És un àmbit que durant aquests últims anys s'ha desenvolupat considerablement, com a fruit de la sensibilització social sobre la problemàtica

de les relacions Nord-Sud. Cal tenir present que les actuacions en aquest àmbit tant poden ser fetes al tercer món com des de Catalunya mateix.

Des de Catalunya, es poden fer accions d'educació per al desenvolupament, es pot fer un assessorament tècnic a grups del tercer món, es poden organitzar campanyes per a donar suport econòmic a projectes de desenvolupament. També és possible muntar agermanaments i intercanvis i, en un nivell més general, fer activitats per a la sensibilització de la població.

Al tercer món s'hi poden fer camps de treball i accions d'emergència, com a experiències de curta durada. Les persones amb una formació tècnica (professionals i experts en sanitat, economia, logística, agricultura i enginyeria, entre d'altres) poden fer tasques de voluntariat de llarga durada, generalment d'un a tres anys.

Dins l'àmbit del voluntariat de cooperació internacional existeixen els "Voluntaris europeus per al desenvolupament" (VED) i els "Voluntaris de les Nacions Unides" (VNU). Aquests organismes internacionals demanen currículums d'un alt nivell i experiència professional.

### **0.1.3 INTERVENCIÓ VOLUNTÀRIA: LES ORGANITZACIONS**

El voluntariat no és sinó la solidaritat convertida en acció comunitària. Però perquè les accions benèvoles de moltes persones esdevinguin una intervenció de voluntariat cal una organització que agrupi els voluntaris i que planifiqui aquest esforç de manera encarada a objectius i el faci eficaç.

Avui dia, doncs, no s'entén el voluntariat com una acció deslligada d'una organització. Afortunadament, hi ha molta gent cívica, solidària, moltes persones que practiquen el bon veïnatge, però quan parlem de voluntariat ens referim a l'acció desenvolupada en el marc d'una entitat. D'altra banda, treballar en grup és una manera de contrastar l'acció dia a dia, d'analitzar i reflexionar, de compartir la joia i les angoixes, de realitzar un procés de formació permanent i, en definitiva, de sentir-se part d'un col·lectiu que comparteix uns mateixos ideals i una mateixa il·lusió.

Les entitats de voluntariat són organitzacions autònomes sense ànim de lucre que tenen per objectiu treballar per als altres en la millora de la qualitat de vida i que les formen majoritàriament voluntaris. El voluntari s'hi enquadra de manera lliure i no coaccionada i acorda quin és el compromís que hi pren.

Generalment l'entitat serà una associació o una fundació, tot i que es donen altres configuracions. En tot cas, l'entitat s'ha de regir per un marc democràtic i ha de permetre la veu i el vot en tots aquells aspectes que afecten el voluntari.

A Catalunya hi ha una multitud d'entitats de voluntariat que s'han anat formant al llarg del temps i que han ajudat a canalitzar la participació dels ciutadans en el seu entorn, en la seva societat. Gràcies a aquestes estructures, moltes persones han tingut l'oportunitat de fer coses importants per a la seva ciutat, el seu poble, el seu país, i fer-ho des d'una actitud profunda de solidaritat i una vivència col·lectiva de la cooperació i el civisme.

## **0.1.4 UNA REALITAT QUE VE DE LLUNY**

L'acció voluntària a Catalunya ve de lluny i ha gaudit sempre d'una gran vitalitat. Amb la seva tasca quotidiana a través del teixit associatiu ha facilitat la integració de moltes persones a la societat alhora que ha col·laborat en la configuració del nostre país com a nació amb una identitat pròpia i diferenciada.

L'àmbit d'actuacions tant socials com cíviques s'ha engrandit progressivament -comunitàries, ecològiques, culturals, esportives...-, paliant necessitats i mancances que, en el desenvolupament de la nostra societat, han anat sorgint. En efecte, el voluntariat, gràcies a la seva capacitat d'iniciativa i d'intuïció, sempre ha trobat els espais on calia la seva acció.

Des dels temps en què inicialment les activitats es podien prestar amb un cert caire de benevolència, personalment o sense una estructura organitzativa adequada, l'evolució del voluntariat ha estat una constant, assolint un encomiable grau de satisfacció dels objectius fixats.

L'explosió associativa dels anys 70 ha possibilitat la creació d'infraestructures participatives i el desplegament d'activitats cada cop més diverses on tothom pot tenir un lloc per fer voluntariat.

Les tasques que aquestes organitzacions despleguen han passat d'un nivell de suplència dels serveis públics a un altre de coordinació i complementació amb ells, superant dinàmiques d'incomunicació entre els diferents agents o de no confluència de llurs accions.

El reconeixement oficial arreu del món de les activitats dutes a terme pel voluntariat i dels beneficis que comporten a la societat en general s'ha fet palès durant la dècada dels anys 80. Les resolucions del Consell d'Europa i de les Nacions Unides en el seu favor, a més de les tendències legislatives de diferents països del nostre entorn (França, Itàlia...), han possibilitat una notable millora en les relacions entre l'Administració i les Entitats de Voluntariat.

En aquesta línia, cal destacar al nostre país la creació de l'Institut Català del Voluntariat, organisme autònom de la Generalitat de Catalunya adscrit al Departament de Benestar Social, que realitza una tasca de promoció del voluntariat, col·laborant amb les entitats en l'exercici de les seves finalitats.

## 0.1.5 UN PAÍS DE VOLUNTARIS

Catalunya és un país on el voluntariat està molt arrelat i on les persones que han fet una opció de solidaritat al servei dels altres són moltes i diverses.

Aquesta voluntat cívica de servei al país i a les seves persones ha donat lloc a multitud d'entitats sense finalitat de lucre que agrupen els voluntaris segons les seves afinitats. Sens dubte, no pel fet de ser soci d'una entitat se n'és voluntari, però és evident que existeix voluntariat en la majoria de les associacions sense ànim de lucre, ja que, com a mínim, el paper que cobreixen les juntes directives entra de ple en la definició de voluntariat i, generalment, tenen altres associats que fan serveis que responen a la definició de voluntaris.

D'acord amb això, les dades estimades sobre voluntariat a Catalunya són les següents (segons un estudi realitzat l'any 1991):

Nombre de persones voluntàries: Total 291.223

Si tenim en compte que existeix un nombre fluctuant de voluntaris que participen en campanyes concretes podem considerar que a Catalunya hi ha uns 500.000 voluntaris.

Nombre d'entitats de voluntariat: Total 28.498

Mitjana de voluntaris per entitat: 10, 2

Entitats per àrea d'actuació i nombre de voluntaris per cada àmbit i mitjana de voluntaris per entitat.

	Entitats	Voluntaris	Mitjana
· Pobresa	2.107	63.102	29,9 V.
· Gent Gran	653	25.757	39,4 V.
· Disminuïts	366	28.473	77,7 V.
· Drogodependència i alcoholisme	102	5.982	58,7 V.
· Infància	612	13.726	22,4 V.
· Delinqüència. Presons	36	1.581	43,9 V.
· Immigració	244	732	3,0 V.
· Dona	600	3.729	6,2 V.
· Juvenils	2.120	50.000	28,0 V.
· Salut-Sanitat	249	7.260	29,15 V.
· Culturals	6.177	18.531	3,0 V.
· Esportives	8.951	26.853	3,0 V.
· Educatives	3.561	10.683	3,0 V.
· Medi Ambient	764	3.952	5,17 V.
· Cooperació Internacional	67	1.673	24,9 V.
· Veïnals	2.036	20.360	10,0 V.
· Altres	188	3.829	20,3 V.

## **0.1.6 UN FENOMEN D'ABAST INTERNACIONAL**

Per la seva mateixa naturalesa, el voluntariat és un fenomen d'abast internacional. En efecte, la dimensió de l'acció social i cívica del voluntariat és avalada per exemple, per la participació de més de 15 milions de voluntaris a l'Europa Comunitària, per la força del moviment als països subdesenvolupats, i per la puixança de la participació ciutadana en altres Estats. Diferents organismes internacionals -entre els quals destaquen l'ONU, el Consell d'Europa, i la Comunitat Europea- han emès diferents Resolucions i Recomanacions instant els estats membres a potenciar i fomentar el Voluntariat, reconeixent el valor de la seva tasca.

Mitjançant aquest moviment, les relacions internacionals entre voluntaris s'han incrementat notablement, la qual cosa ha permès la creació de diverses organitzacions amb caràcter internacional, d'entre les quals convé destacar el CCSVI (Comitè Coordinador del Servei Voluntari Internacional), l'IAVE (Associació Internacional per al Voluntariat), Càritas Internacional i la Lliga de Societats de la Creu Roja i la Mitja Lluna Roja.

Dins del marc europeu, aquesta tendència a l'agrupació de les diferents associacions ha permès fomentar l'eficàcia dels programes realitzats, i amb la constitució de Volonteurope i AVE (Associació per al Voluntariat a Europa) s'han pogut promoure activitats conjuntes a nivell internacional.

Als països del nostre àmbit geogràfic, l'empenta de l'acció voluntària es fa palesa, per exemple, amb l'existència de 120.000 grups de voluntariat social al Regne Unit; a Alemanya les iniciatives civils han experimentat un notable creixement en altres camps d'interès col·lectiu (ecologia, pacifisme...); l'acció voluntària a França no es conforma només amb la mera intervenció caritativa sinó que, a més, desenvolupa una solidaritat de base; per últim, a Itàlia, com a mínim hi ha un milió de voluntaris, sense estimar el que s'ha vingut a anomenar "voluntariat informal", és a dir, que no participa en organitzacions o estructures formades.

## 0.2 EL VOLUNTARI

Al nostre país hi ha moltes persones que fan voluntariat, moltes més de les que ens podem arribar a pensar. Perquè el voluntari no és cap personatge estrany o heroic, sinó senzillament una persona que...

- actua a favor dels altres o de la comunitat en general.
- és solidari i compromès amb el seu entorn, comunitat, societat.
- estima el seu poble, la seva ciutat, el seu país, la seva gent
- es compromet de manera lliure i responsable, per voluntat pròpia i sense cap mena de coacció.
- actua de manera gratuïta i altruïsta.
- és una persona sensible a les mancances i necessitats socials.
- decideix, des d'unes opcions i conviccions personals, passar a l'acció en bé de la societat.
- té esperit jove, és actiu, dinàmic, emprenedor, responsable i disposat a assumir compromisos.
- actua coordinadament en el marc d'una organització.
- es forma i es prepara per poder fer millor la seva tasca.
- és una persona que dóna molt sense esperar rebre res a canvi.

Els voluntaris són persones que estan disposades a actuar al servei dels altres i de la societat en la millora de la qualitat de vida. Darrere la seva acció sempre trobem la il·lusió de col·laborar per un medi ambient més net, de donar suport a un disminuït, d'educar un infant, de divulgar la cultura popular, d'ajudar a integrar altres persones que han vingut de lluny, de treballar per la pau i la solidaritat.

Un voluntari és una persona que estableix per pròpia voluntat i des de la plena llibertat un compromís d'actuació al servei dels altres. Però voluntariat no és sinònim de poca exigència, ben al contrari el voluntari ha de ser una persona plenament capacitada per a la tasca que té encomanada, i damunt la qual ha adquirit un compromís. I especialment en els casos en què l'acció s'adreça a altres persones ha de ser una persona dotada d'un forta estabilitat emocional, equilibrada i que sàpiga superar les angoixes.

Però sens dubte, donada l'amplitud del concepte de voluntariat, els diferents nivells i la diversitat de tasques que es poden fer, no hi ha un perfil únic de voluntari. De fet, si parlem de persones sensibilitzades i capaces d'assumir responsablement un compromís, tothom pot ser voluntari o, el que és el mateix, es pot trobar una tasca per a cada tipus de voluntari.

Això no treu que cada voluntari hagi de tenir una preparació per a realitzar la seva tasca; qualsevol persona pot accedir a l'acció voluntària, però tot voluntari ha de formar-se per a oferir el seu servei amb el màxim de qualitat, tant amb una capacitació inicial com amb un procés de formació permanent.

**Tothom pot ser voluntari**

## **Relacions de l'acció voluntària**

L'actuació voluntària es pot desenvolupar establint relacions diferents, d'acord amb el perfil de la persona que ofereix el seu servei. L'acció voluntària pot anar adreçada a persones que tenen alguna necessitat o bé a la comunitat en general, pot suposar una tasca de tipus físic, de relació personal o de gestió i organització.

1. Tasques socials d'atenció i acompanyament personal. Tasques de tipus social en què el voluntari estableix una relació personal, entesa com d'atenció i acompanyament, que s'exerceixen amb persones o col·lectius que tenen algun dèficit o mancança que dificulta el seu ple accés al benestar. En són exemples l'atenció domiciliària, l'acompanyament hospitalari, l'acompanyament en sortides, excursions, en activitats d'animació, acompanyar nens a escola i recollir-los, etc.
2. Relació formativa. Activitats en les quals predomina el vessant formatiu a partir de la transmissió de continguts i habilitats que fa el voluntari als destinataris de l'acció. Engloba els monitoratges divulgatius, professorat a diferents nivells, tallerisme, etc.
3. Relació educativa i reeducativa-terapèutica. Actuacions en que la relació que es dóna té un clar component educatiu i, per tant, una intencionalitat que així sigui. Es facilita un d'ajut personal, seguretat, anàlisi de les pròpies vivències, presa de consciència.
4. Actuacions amb una relació reeducativa o terapèutica: ajudar a restablir l'equilibri emocional, l'acceptació de si mateix, la confiança en els altres, l'interès per l'entorn, desbloquejar el desenvolupament personal, detectar i canalitzar situacions de risc cap a professionals... Ajudar a organitzar la vida quotidiana, ordenar l'espai, estructurar el temps, establir un marc regulador, satisfer les necessitats alimentàries, sanitàries d'higiene, de seguretat...
5. Protecció civil i recuperació de l'entorn. Actuacions en què el paper del voluntari té una aportació predominantment de tipus físic i en què aquests estableixen una forta relació amb l'entorn físic. A més de les associacions ambientalistes que en els últims anys han proliferat per a la sensibilització, educació, recerca en temes relacionats amb el medi, també existeixen els Voluntaris Forestals, Agrupacions de Defensa Forestal, Bombers Voluntaris, entitats de primers auxilis i rescats, etc.
6. Activitats socioculturals i participació comunitària. Tasques en què el voluntari treballa dins un equip de voluntariat de cara a l'organització de determinades activitats. Participació en entitats per promoure actuacions i activitats socioculturals obertes al conjunt de la població i en benefici general de la comunitat
7. Gestió, administració i assessorament. Tasques de direcció i gestió de l'entitat, programació i disseny d'intervencions, assegurar els mitjans humans i materials i els recursos per a l'acció, aportar metodologia i assessorament, relació amb institucions i altres entitats...



8. Estudis, recerca i creació. Col·laboracions de tipus tècnic i intel·lectual de cara a la recerca i investigació, creació artística, i elaboració de publicacions, traduccions...
9. Altres tasques diverses de suport. Altres tasques auxiliars que pot realitzar un voluntari de cara de donar suport a un determinat projecte i per a les quals, habitualment, no cal una capacitació.

## 0.3 COM FER-SE VOLUNTARI

El voluntariat és una porta oberta a tothom que tingui la possibilitat i la voluntat d'oferir-se per a actuar d'una manera altruista al servei de la societat. Si voleu informació sobre el voluntariat o desitgeu fer-vos voluntari i col·laborar amb alguna entitat, teniu la possibilitat de dirigir-vos a l'Oficina del Voluntariat on podreu informar-vos sobre els diferents tipus de voluntariat i a quins sectors de població pot anar dirigida la vostra acció.

D'acord amb la vostra demanda, l'àmbit en què voleu col·laborar, el tipus d'activitat en què esteu interessats i el temps de què disposeu, se us facilitarà una relació d'aquelles entitats que hagin sol·licitat voluntaris i que el seu àmbit d'actuació coincideixi amb el manifestat per vosaltres.

Així mateix, podreu conèixer i consultar tot el material (tríptics, memòries, projectes) de què disposi l'Oficina del Voluntariat sobre les entitats en les quals estigueu interessats.

Finalment podreu dirigir-vos a aquelles entitats que lliurement haureu escollit per tal d'arribar a un acord de col·laboració. La funció de l'Oficina del Voluntariat, doncs, es limita a la informació, orientació i assessorament, però l'acció voluntària s'acorda i es desenvolupa en el marc de les entitats de voluntariat.

Per qualsevol dubte o aclariment sempre podeu dirigir-vos al Telèfon del Voluntariat 900-300-500.

Per fer un país solidari i participatiu, els voluntaris hi teniu molt a dir, perquè la societat necessita persones generoses, amb capacitat de donar-se als altres. Hi ha moltes coses a fer, i no hi ha res més bonic que saber que estàs fent un servei que afavoreix algú.

**TU ETS NECESSARI. FES-TE VOLUNTARI.**

Aquest material és part de la Carpeta del Voluntariat, elaborada per Josep Maria Canyelles per encàrrec de l'Institut Català del Voluntariat. Any 1993.

Les dades numèriques que hi consten no estan actualitzades a data actual.